

Pinkhof en Grote Frerik

Opnieuw 'Volendams' schilderij aangekocht

Het Zuiderzeemuseum telt een belangrijke collectie werken met een Volendamse achtergrond. Het betreft taferelen met vissers, havengezichten, de kermis, of religieuze onderwerpen, portretten en genrestukken. In de loop des tijds zijn er regelmatig nieuwe werken aan deze deelcollectie toegevoegd. Van de zomer kocht het museum opnieuw een 'Volendams' schilderij.

Is dat er een te veel of toch een aanwinst op goede gronden?

Volendam en de vele kunstenaars die dit vissersdorp aandeden spelen een prominente rol in de presentatie van het Zuiderzeemuseum. In recente nummers van het Peperhuis kon u lezen over aanwinsten, zoals het Volendammer Meisje (1904) door Max Fleck, het Breistertje (1901) door Jules Benoit-Levy, de Volendammer Vrouwen door Anton Heyboer (1999) en het Vertrek van de Vissersvloot (1922) door Johan Hendrik van Mastenbroek. Vorig jaar nog was een artikel gewijd aan de winterexpositie Hanicotte en tijdgenoten, Kunstenaars in Volendam. Oudere en vaak uitgebreide gegevens zijn opgenomen in de publicaties Vreemde Gasten uit 1986, Typisch Hollands uit 1993 of Zuiderzeemuseum, Veelzijdig Verzameld van 1994. De expositie De Amerikaanse Hollandgekte telt enkele Volendammer werken.

De nieuwste telg in de deelcollectie 'Volendamse kunst' is een portret van twee vissers door Georg Wilhelm Richard Hering. Deze Duitse kunstenaar heeft het grootste deel van zijn leven in Nederland gewoond. Hij werd in 1884 in het Duitse Aurich (Ost Friesland) geboren en overleed in 1936 in Edam. In Volendam was hij geen onbekende, want hij was gehuwd met één van de dochters van de hotelier Leendert Spaander. Zijn zwagers waren onder andere de schilders Augustin Hanicotte (1870-1957), ook

wel Anie Kot genoemd door de Volendammers, en Wilm Wouters (1887-1957). Van hen is eveneens werk in de collectie van het Zuiderzeemuseum aanwezig. Van Hering waren reeds twee werken op papier in het bezit, maar nog geen doek. Schilderijen van Hering hangen ook nu nog in Hotel Spaander.

Bijnamen

Het schilderij van Hering is het museum door een particulier te koop aangeboden. Na overleg met het Volendams Museum, dat een fraaie collectie beheert maar een gering aankoopbudget heeft, bleek die koop

snel te sluiten. Het doek is 1932 gedaateerd en draagt de voorstelling van twee oudere mannen, bijgenaamd Pinkhof (ook wel: Griet van de Pil der Man) en Grote Frerik. Zij dragen de voor Volendam kenmerkende ruige muts: een zogenaamd ruigie, dat met



Nieuwe aanwinst is het Volendamse tafereel van Pinkhof en Grote Frerik door Georg Wilhelm Richard Hering.



groene lintjes is dicht gestrikt. Hun identiteit kon snel worden bevestigd dankzij de - ook in de museumbibliotheek aanwezige - fotodocumentatie van het Volendams Museum. Beide heren staan meerdere malen afgebeeld op foto's. Bijnamen waren (en zijn) in Volendam gebruikelijk. Morgenster, Oude Kees, Tutje of de Mottige, Fik van Nanne of Kees van Evert van Job vormen een willekeurige greep uit een

lijst van 1911. Soms zijn deze namen onder meer door kunstwerken bewaard gebleven. Zo komt de sprookjesverteller Kossie voor in het werk van Hanicotte, is Kees de Slappe afgebeeld op een aquarel door Hering in de collectie Spaander en bezit het

museum een aquarel van een oude Visserman op de Zuiderzee (1901) door Paul Rink. Zijn gelaatstreken zijn die van Kees Zwarthoed, bijgenaamd Rooie Kiltje. Een pastel met de voorstelling van een Oude Man door Willie Sluiter geeft een zekere Kaone-Piet weer.

Krachtig

Het werk van Hering betreft vaak groepen vissers en heeft soms een religieuze inslag. Een schilderij in de collectie Spaander toont enkele vissers aan een cafétafel, luisterend naar een man met een hoge hoed, die mogelijk een prentbijbel op de tafel steunt en daaruit voorleest. De mannen roken gebakken Goudse pijpen en hebben een borrel bij de hand. Eén draagt een zuidwester, alsof hij net uit de regen is binnengekomen. Ook een tweede schilderij heeft de bijbellezing als onderwerp, nu met vijf peinzende oude vissers als luisteraars. Een 'Christus en de Vissers', in 1929 gemaakt met een Amerikaans museum als opdrachtgever, spant onder het religieuze werk de kroon. Jezus in een Volendammer huisje aan tafel met twee vissers is voor ons immers geen alledaags beeld, ofschoon in de schilderkunst (de Emmaüsgangers) heel wat meer voorbeelden bestaan van afbeeldingen van Christus in een destijds actuele context.

Terugkerend element bij Hering is de krachtig weergegeven portretkop. Ook het nu aangekochte portret valt daarvoor op. De lichtval die, als betrof het een filmopname, schuin van opzij komt, laat het gelaat van de visser rechts (Grote Frerik) glimmen. De fraaie kleur van zijn rode hemd draagt ertoe bij. De twee Volendammers zien er met hun witte baardstoppels van enkele dagen en sombere blik uit als weinig vrolijke figuren. Daar was het de schilder vermoedelijk dan ook om te doen. De achtergrond van botters met drogende netten is niet dan schetsmatig ingevuld. Het rode hemd is een zogenaamd baadje: in deze kleur waren ze tot circa 1900 in trek, daarna

raakten gedektere kleuren in gebruik. Vermoedelijk heeft Hering dat oude rood gebruikt om de picturale kwaliteit te versterken.

Het is aannemelijk dat hij met behulp van foto's geschilderd heeft. De weergave van Grote Frerik lijkt sterk op een foto van hem in het Volendams Museum. Bovendien is zonder een dergelijk voorbeeld de compositie met van de beschouwer weggijkende personen minder aannemelijk.

Zelf beoordelen

Over de herkomst van het schilderij is weinig bekend, behalve dat de verkoper het enige tijd geleden van een andere particulier kocht. Bij een aankoop als deze vergelijkt het museum de vraagprijzen met verwante opbrengsten, bijvoorbeeld op veilingen. Het in Den Haag gevestigde Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie is dan de vertrouwde vraagbaak. We zijn er echter niet in geslaagd het schilderij met een kavel op een veiling te identificeren, daarvoor zijn veilingcatalogi vaak ook te algemeen. Wel zijn schilderijen van Hering de laatste jaren meermaals verkocht, waaronder een schilderij in de Verenigde Staten.

Of de aankoop door het museum van dit intrigerende schilderij terecht was, kunt u overigens zelf beoordelen wanneer het stuk - na voorzien te zijn van een passende lijst - als aanwinst in het museum wordt tentoongesteld. Het krijgt op den duur een plaats in de permanente expositie over de Zuiderzeevervisserij. In ieder geval hebben de aansprekende artistieke en esthetische kwaliteit, naast de overeengekomen prijs, ons besluit tot verwerving positief bepaald. Bovendien bleek ook in dit geval persoonlijk contact met aanbidders zinvol, want een ander schilderij van deze verzamelaar zou in de toekomst ook wel eens een bijzondere aanwinst kunnen worden voor het museum.

Robert Zijp